

Præsterne i Skjoldborg og deres Tid.

Af S. C. Sortfeldt.

1537-1707. (Den ældste Række).

(Fortsat fra Aarvog 1933).

9. *Jens Poulsen Paaske*, Søn af foregaaende, født i Skjoldborg den 7. April 1643, blev Præst i Skjoldborg efter Faderens Død. 19 Aar gl. blev han Student fra Aalborg Skole og 2 Aar senere (1664) Kandidat med Karakteren illum, der sikkert maa kaldes en god Eksamen. Man har kun faa Oplysninger om denne Mand, der var Præst i Skjoldborg i 34 Aar. Han har ført Kirkebogen i denne Tid saa nær som de sidste tre Aar, han levede. De sidste Blade i den ældste Kirkebog mangler. Der er saa ingen Oplysning om Jens Paaskes Død. I Kirkebogen har han kun skrevet det allernødvendigste, saa derfra faar vi ikke mange Oplysninger om ham eller hans Tid. Hans første Indførelse i Kirkebogen er fra den 15. Februar 1674, hvorfor hans Ansættelse i Embedet maa ligge forud for denne Tid.

Aaret efter døbte Jens Paaske et Barn fra Aas med Navnet Poul Paaske. Det var den gamle Præst, som blev opkaldt. Sveder Paaske og Maren Paaske var Faddere. Barnets Forældre hed Laurits Nielsen og Margrete Jørgensdatter.

Fra Midten af det syttende til over Midten af det attende Aarhundrede havde Præsterne travlt med at lade Folk staa ”aabenbar Skrifte”, som det kaldtes. Præsterne, som dengang ofte skrev paa en Slags Latin, indførte saa i Kirkebøgerne, at den og den var blevet ”public absolveret” (offentligt frikendt) for Beligsmaal. ”Aabenbar Skrifte”, som sikkert har været en større Festforestilling, var uden Tvivl en haard Straf for Synderen og tillige en Begivenhed, som satte mange af Egnens onde Tunger i Bevægelse.

Efter Kirkebogen har Jens Paaske indtil 1703 public absolveret ikke mindre end 18 Personer. Som Barnefædre nævnes forskellige, deriblandt et Par Soldater 1703. Det var, efter at Landmilitzen var oprettet. Ogsaa Kvinder, der havde været saa uheldige at ”ligge” deres Børn ihjel, maatte staa aabenbar Skrifte, og saa dem, der ikke passede deres Altergang. Folk skulde nemlig dengang med Vold og Magt tvinges til at søge Kirken og deltage i de gudstjenstlige Handlinger. Christian den Fjerde havde jo allerede i Begyndelsen af det 17. Aarhundrede givet en Lov, der bestemte, at der skulde ansættes ”Vækkere” ved Kirkerne, og disse Folk skulde saa under Prædikenen liste sig rundt i Kirken og med en Træstage støde de Kirkegængere i Nakken, som var faldet i Søvn.

1690 har Jens Paaske efter Ordre indsendt en Beretning om Præstekaldet. Denne Beretning er ogsaa kortfattet og giver ikke mange Oplysninger om Forholdene. ”I Tiende faar Præsten 3 Tdr. Rug, 35

Tdr. Byg og 16 Tdr. Havre. Desuden som Kvægtiende 5 Lam og 3 Mk., Offer 15 Daler og fra Todbøl 9 Sldr. St. Hansrente 5 Lpd. Ost og Paaskerente 8 Lpd. Brød, men Brødet er ikke godt, da Rugen er fuld af Ukrudt, og Brødet er bagt med en hel Del Bygmel iblandet. Præsten fik ogsaa 480 Æg aarlig af Beboerne. Præstegaarden bestod af 3 Huse. Stuehuset 13 Fag, Laden 6 Gulve, Stalden og Fæhuset 14 Fag. Kan saas aarlig Rug og Byg 18 Tdr., Havre 10 Tdr, og avles 3 smaa Læs Hø. Dens Takst er 12 Tdr. 5 Skp. 3 Fdk. 2 Alb., som synes mig hel højt sat, eftersom Indmarken er mesten Del rød Sandgrund, Udmarken mesten Del opbrudt af Heden, meget grudet. Dens Køb og Værdi er 110 Rdl. Dertil 2 smaa Gadehuse uden Avl, hvori bo 2 gamle Stakler, som plejede at gøre hver 2 Dagsgerninger om Høsten.

Annexgaarden i Kallerup har været ubebygget over 60 Aar, da Bonden kom fra Gaarden af Armod, siden er Jorden brugt til Præstegaarden. Har skyldt 5 Tdr. Byg, er anset for Ejendoms Ringhed i Landmaalingen for 2 Tdr. 5 Skp. 1 Fdk. 1 Album, hvoraf gives halv Skat. Kan saas aarlig 3½ Td. Rug og Byg, 8 Tdr. Havre og avles 2 smaa Læs Hø.

Velbaarne Assessor Lauritz Foss, som siden 1680 har ejet Todbøl, lader ofre hver af de 3 store Højtider 3 Sldr; men de, som før denne gode Mand have besiddet samme Gaard, have foruden lige Offer ogsaa betænkt min salig Formand og mig med 6-8 Tdr. Korn, ligesom Afrøden var til. Decimantium Formindskelse er af og til, som Gaardene stundom blive øde og atter af andre kan blive antagne. De fleste er nu meget fattige og forarmede. Højbjergning er ganske ringe, ingen Uddrift til Bæster og Kvæg, ingen Ildebrand uden i en skarp og grudet Hede, hvor snart intet Lyng kan bjerges uden nogle onde og stenagtige Fladtørv og stundom nogle ildelugtende Skortørv i en liden Hedesig kaldet Fal.”

Foranstaaende Indberetning passer vel nok paa det nærmeste; men Forholdene er mørke og malede med sorte Farver. At Indmarken til Præstegaarden har været rød Sandgrund, passer vist næppe. Jens Paaske var gift med *Margrete Nielsdatter*, der ikke ses at være død her. Med hende havde han en Søn *Niels*, som døde 1696, kun 11 Aar gl. Dermed er Familien Paaske uddød i Skjoldborg.

I Bircherods Dagbog for 1707 læser vi, at ”ved Solens Nedgang den 26. Marts døde i Skjoldborg Præstegaard Hr. Jens Poulsen Paaske, Sognepræst til Skioldborg og Kallerup i Thye, anno ætitas 64, Ministerii autem 34”.

1707-1878. (Den yngre Række.)

1. *Frederik Jacobsen Langebeck*. Præst 1707-27¹). Der skal her kun tilføjes, at 1712 fødte Langebecks Hustru en Datter, som i Daaben den 27. Juli fik Navnet *Sophia*. Løjtnant v. Kahlen, Todbøl, Rektor i Thisted Mathias Thestrup samt Mosteren Margrethe Schytte var Faddere. I Kirkebogen har Præsten ved denne Lejlighed skrevet: ”Hun Navn af Visdom bære, Gud være mod hende Læ, at hun i alle Ting maa søge Guds Navns Ære. Bøj hende til Guds frygt, at hun ej fra dig falder, men at paa Dømsdag du det din Arving kalder”.

Langebeck var en i høj Grad excentrisk Natur, til Tider vel helt forrykt. Naar han drak sig fuld, og det skete jo efter den Tids Skik og Brug af og til, blev han overstadig, brugte Mund og fremkom med Udtalelser, som ikke var passende for en Præst. Ogsaa Slagsmaal og anden Voldsomhed kunde han indlade sig paa, og derfor maatte Bispen (Thestrup) tage Affære, men denne gik saare forsigtig til Værks over for Præsten, var det kun ved Hjælp af et mesterligt formet og langt Omsvøb, at Bispen fik sagt sin Mening. Fra Kjærup Præstegaard, hvor Bispen formentlig var paa Visitats, sendte han Langebeck en Skrivelse, saalydende:

”Det kunde ikke andet end være fortrydeligt for mig at anse hans Adfærd i Tisted særdeles til Hr. Amtsforvalterens, som jeg ikke kunde dømme at være af anden Aarsag, end han maatte være overilet af det, som kunde hindre den Betænksomhed, man skulde finde hos den, der skulde give Ærbarheds og Skikkeligheds Eksempel til andre. Men jeg har maattet høre siden det, som inderlig maa smerte, at han i Nors Præstegaard i mange Folks Paahør har skældt den hæderlige Mand hans dyderige Hustru i deres Forværelse, som med en klafferske og bagtalerske Tunge foruden Klammeri og end en gemen Mand uanstændig, Slagsmaal med sin egen Kusk, som jeg med mere med saadan Grusomhed hørte der, at jeg forundrede mig over, saadant kunde høres af nogen, som havde Eftertanke, og mere om ham, som jeg haver haft saa gode Tanker om, hvorfor, som jeg hører dette, er stævnet til den verdslige Ret, som vilde være en Beskæmmelse for Ordenen, om slige Vidner skulle føres, jeg for den Kærlighed, jeg altid haver baaren til ham og Omhu for hans Velstand, kunde ej undlade at advare ham, at han stræber at faa denne usømmelige Handel paa bedste Maade forsonet, som bedst kan ske ved Provsten, og at han herefter varer sig for al den Drik, som han foraarsage saadan Ulejlighed og hans Velfærds Spilde, hvortil jeg ønsker ham Guds kraftige Raad og Bistand og med elskelig Hustru Gud befalet forbliver deres tjenstberedvilligste.

Kjærup Prdg., d. 12. Juli 1723. Fr.
Thestrup.”

Som Eksempel paa hans Maade at føre Kirkebogen paa skal nævnes: ”1718, den 10de Februar, blev Bothil Jensdatter, salig Poul Mouritsens efterladte Enke (Kallerup), begravet. Som hendes Levnet var kristeligt, saa og var hendes Endeligt saligt. 79 Aar. Tekst: Rom. 8. Ligprædiken. Ingen Egekiste.”

2. *Niels Peder Sørensen Bering*, der havde været Skriver paa Amtstuen i Aalborg, blev kaldet til Præst i Skjoldborg den 2. Januar 1728 og ordineret 3. Marts s. A. Han var Søn af Præsten Søren Pedersen Bering af Ørslevkloster og Præstedatteren Christence Nielsdatter Lundsgaard, og 2 af hans Brødre blev Præster, den ene i Tversted og den anden i Romdrup.

Niels P. S. Bering, der iflg. Wiberg var født 1695, blev Student fra Viborg Skole 1714 og teologisk Kandidat 1716 med Karakteren *haud* (2den). Hans Præstegerning fik ingen lang Varighed, da han døde allerede den 16. April 1728, kun 33 Aar gl. Han var ugift.

I Skjoldborg Kirkebog staar opført, at Bering var 37 Aar, da han døde.

3. *Ole Gundersen Kamp*²). Efter at han var bleven Præst i Skjoldborg, giftede han sig med Frederik Langebecks Enke Sabine Marie, men de fik ingen Børn. Hun betegnes i Regelen som en Kvinde, der maatte døje meget ondt paa Grund af Ole Kamps urolige Levnet, men efter en Meddelelse i Biskoppens Kopibog synes Forholdet dog at have været noget anderledes. Denne Meddelelse er et Brev, som Biskoppen har sendt til Pastor Høyer, der var Kamps Medhjælper under hans sidste Sygdom. Brevets Ordlyd var følgende:

”Den skrøbelige Hr. Kamp, som nu drager herfra igen at prøve ved Medicamenter hjemme, om det er Guds Villie, derved at helbrede ham. Jeg ved, at De er villig og rede til at tjene ham i alt det, som er i Deres Magt, derfor beder jeg ogsaa om Tjeneste af Dem, thi den er jeg vis paa som jeg beder, at De med Kærlighed og Alvorlighed vil formaa hans Hustru til at gøre ham godt og intet ondt alle hendes Lives Dage. Jeg vilde nødig skrive, at Tugthuset er aaben og rede til at tage imod de Hustruer, som leve i Drukkenskab og ond Forligelse med deres Mænd, men hellere, at Himlen er aaben, og Naaden er rede for dem, som omvendes fra deres Vejes Vildfarelse, og hvo, som omvender en Synder derfra, frelser en Sjæl fra Døden. Dertil forlene Herren Dem Naade og velsigne deres hele Embede for Jesu Skyld”.

Det synes derfor, som Sabine Marie ved at leve sammen med Ole Kamp er bleven en arrig og fordrukken Kvinde, som Biskoppen truer med Tugthuset; men det gamle Ord, at ”slet Selskab fordærver gode Sæder”, havde vel ogsaa Gyldighed dengang saavel som nu.

(*Jesper Hansen Høyer* var Kapellan hos Ole Kamp 1749. Høyer var en Præstesøn fra Tise i Salling, født

¹ Se Thisted Amts Aarbog 1912, pag. 59 ff.

² Se Aarbog 1914, pag. 55 f.

1716, Student 1739 fra Viborg, Kandidat 1745 med "non", Sognepræst i Louns 1755, i Harring-Stagstrup 1766, Provst 1788, entlediget 1798 og død i Nykøbing M. 1804. Han var gift med en Præsteenke fra Louns og havde 1 Søn og 5 Døtre.)

4. *Frederik Vilhelm Gabrielsen Kruuse* var Præst i Skjoldborg fra 1. Juni 1750 til 1782, Søn af Borger i Nyborg Gabriel Frederiksen og Hustru Cathrine Christensen, født 14. Decbr. 1710. Han blev Student fra Nyborg Skole 1729, theologisk Kandidat 1735 med Karaktererne "non", 1738 Lærer ved Krigshospitalets Skole i København. Han var gift med *Kirstine Lorentsdatter Lyder*, der sandsynligvis var født i Stubbekøbing 1705, begravet i Skjoldborg ^{20/9} 1781. Hun var Søster til Præsten Nicolai Lyder i Koldby (Samsø).

Det er ikke ret meget, der kan findes om Pastor Kruse. Hans Haandskrift er læselig, men ikke smuk. Kirkebogen har han ført omhyggeligt og ofte meddelt under Dødsfald, hvad vedkommende Person er død af. Vi ser deraf, at ogsaa dengang døde mange af Brystsyge, og af de smitsomme Sygdomme var det især Sprinkler (en Slags Tyfus), der blev anført som Dødsarsag. For Børnenes Vedkommende var det mest Kopper, Mæslinger og Kighoste.

I den gejstlige Justitsprotokol for Hundborg Herred 1771 meddeles en Sag mellem Kruuse og Herremanden paa Todbøl. Hvordan Sagen egentlig forholdt sig er ikke til at faa fuldt Rede paa, men Præsten er særdeles bitter i Sindet overfor Herremanden og lader sin Galde for Alvor flyde, naar han skriver i sin Kirkebog. Denne Bog synes at være Præstens Fortrolige; den modtager paa sine nu stærkt gulnede Blade hans bitre Udgydelser. Her gemmer han sine lønligste Tanker, det, som han ikke aabenlyst tør komme frem med.

Sagen fra 1771 angik en Trolovelse mellem Enken Anne Jensdatter og Karlen Chr. Jensen, Ettrup af Kallerup.

I Kirkebogen staar: "Den 23. August 1771 troløvet Chr. Jensen og Enken Anne Jensdatter. Forloverne Peder Kaagaard og Peder Jepsen, men derefter hørtes et sært Rygte, disse troløvede (endog efter Fæstekonens egen Faders Sigende) at være saa nær beslægtede, at Fæstemanden var hendes kødelige Halvmorbroder. Desaaarsag allerunderdanigst Forlangende gjort af mig til Majestæten om videre Forholds Ordre som fra Cancelliet blev denne, at naar intet andet var i Vejen, kunde de sammenvies, som og skete sidst i November, men for sig nødvendig Forsigtigheds Skyld lagde deres Husbond som en ond og gerrig Mand, trodsende paa sin Rigdom, en trættekær Mand, som idelig havde Lyst til Processer, som og hans egne Sognepræster maatte fornemme, Sagen imod mig ved en Provsteret, paastaaende, at jeg skulde erstatte den Skade og Tab, som de troløvede imidlertid, medens Opsættelsen formedelst Forespørgslen varede, skulle have lidt; men ihvor

aabenbar falsk og løgnagtig saadant Foregivende var, erlagde jeg dog dertil frivillig 10 Rdl. for at ikke ligge i Proces med sligen Mand". Det var nu Præstens Forklaring, men Sagen forholdt sig vel noget anderledes.

Da Præsten havde lyst to Gange for det nævnte Par og ikke vilde lyse tredie Gang, sendte Herremanden Niels Sommer, Todbøl, en Klage til Biskoppen over Præsten. Der skulde saa have været afholdt Provsteret, men da Præsten foretog Vielsen og gik ind paa at betale 10 Rdl. i Bøde, faldt Sagen bort.

Nogle Aar i Forvejen skriver Præsten i Kirkebogen: "Iste Søndag eft. Trin. 1765 begravet Chr. Christensen Skadholm, Kallerup, død af Sting i Brystet i sit 66de Aar. Leutnant Sommer til Todbøl (ikke en vanartet Søn af Commerceraad Sommer, en kivagtig Mand mod sin Præst) lod her forbyde, ligesom alle sine Tjenere, herefter at bruge Ligprædiken".

Commerceraad Sommer, der ejede Todbøl efter Sønnen Leutnant Sommers Død, var - skriver Præsten i Kirkebogen en kivagtig Mand mod sin Præst: med andre Ord: Præsten og Herremanden var Uvenner, og for at hævne sig varigt paa denne skriver Præsten i Kirkebogen, for at ogsaa Efertiden kunde faa Besked paa, hvor slet en Karl Commerceraaden var. Præsten ved ogsaa at finde de mest saarbare Steder hos Herremanden, idet han meddeler, at Leutnant Sommer dog ikke er Commerceraad Sommers vanartede Søn. Denne Sagen uvedkommende Biomstændighed undser Præsten sig ikke for at indføre i Kirkebogen. Desværre kan der ikke skaffes Oplysninger om Herremanden, om han virkelig var saa sort en Sjæl, som Præsten vilde gøre ham til.

Pastor Kruuse og Hustru havde ingen Børn, hvorfor der blev oprettet Testamente, der gik ud paa, at den ene arver den anden, og skulde den længstlevende gifte sig igen, betales der 10 Rigsdaler til den afdødes Arvinger. Testamentet blev stadfæstet af Kongen den 21. Januar 1757.

Da Madam Kruuse døde 1781, nedlagde Pastor Kruuse sit Embede og boede saa hos sin Efterfølger til sin Død 1788. Han blev begravet den 10. Oktober. Hans Gravsted er ikke bevaret. Kruuse er den sidste Præst, der er død og begravet i Skjoldborg; de efterfølgende er alle rejst bort.

Der blev holdt Skifte efter Præstens Død. Arvingerne var Pastor Lyder i Skjoldborg og Degnen Aarses Børn i Skyum (Degnens første Hustru Dorthe Elisabeth Panc var en Søsterdatter af Madam Kruuse), og da Begravelsesomkostningerne, 63 Rdl. 4 Mk. 8 Sk., var fradraget, blev der kun 21 Rdl. 4 Mk. 5 Sk. til Deling. Deraf fik Madam Kruuses Brodersøn Pastor Lyder 7 Rdl. 1 Mk. 7 Sk, Aarses Børn Resten. Degnen Aarses dalevende Børn af første Ægteskab var: *Mette Marie*, 21 Aar, tjente i Hundborg Præstegaard, *Bodil Kirstine*, 19 Aar, paa Kovstrup, *Johanne*, 17 Aar, paa Thyholm hos en Faster, og *Niels*, 13 Aar, hjemme.

5. *Gregorius Lyder*. Præst her 1782-99. Brodersøn af Madam Kruise, Søn af Præsten Nikolai Lyder af Tirstrup-Fuglslev og Hustru Maria Poulsdatter Ancher, født i Tirstrup 15. Juli 1746, Student fra Slagelse Skole 1765 og Candidat 1770 med Karakteren "haud". Den 19. November 1777 blev han Kapellan i Skjoldborg hos Pastor Kruise og den 21. Januar 1778 ordineret til Præst. Den 27. Marts 1782 blev han Sognepræst i Skjoldborg, efter at Kruise havde nedlagt sit Embede. Lyder giftede sig med *Karen Kongslev*, der var Datter af Præsten Troels Christensen Kongslev og Hustru, Nørhaa. Med hende havde Lyder en Datter, *Kirstine Marie Lyder*, født 31. Januar 1784 i Skjoldborg, og hun blev 3. August 1811 gift med Peter Høyer Cortsen, Præst i Aggersborg, siden i Tornby.

Lyder var Præst i Skjoldborg i 17 Aar. 1. November 1799 blev han Præst i Byen Sæby, og her levede han kun i 3 Aar. Han døde 29. December 1802, kun 56 Aar gl. Hans Hustru overlevede ham i mange Aar. Hun døde i Hjørring 14. Februar 1832, 88 Aar gl. Ved hendes Fødsel skrev hendes Fader, Præsten i Nørhaa, i sin Kirkebog: "Gud lad hende og de andre leve ham selv til Ære".

Wiberg siger om Pastor Lyder, at "han var yderst nøjagtig og samvittighedsfuld". Hans Haandskrift var særdeles tydelig og smuk, og man faar ved flere Lejligheder det Indtryk, at Pastor Lyder var en Mand, som nødig vilde skade sine Medmennesker og ikke gerne blandede sig i andres Forhold. Dette ses bedst, dengang nogle Beboere i Skjoldborg 1792 fremsendte en Klage til Biskoppen over den sikkert noget forhutlede Degn Johannes Duun. Denne Klage gav Præsten følgende Paategning: "Foranstaaende Klage er mig forevist, og min fordrede Erklæring kan kun blive denne, at Andragelses Rigtighed maatte bevises, før jeg kunde indgive nogen saadan Anklage". Lyder var den første Præst i Skjoldborg, som blev forflyttet.

6. *Knud Aagaard*. Søn af Gartner Svend Madsen Aagaard og Hustru Dorothea Lauritsen, født paa Skindborg Løkke ved Kolding 22. Marts 1769. Han gik i Skole i Kolding og blev Student 1789, teologisk Kandidat 1794 med Karakteren "laud". 1798 blev han residerende Kapellan i Thisted og 29. November 1799 Sognepræst i Skjoldborg. Herfra forflyttedes han 28. Februar 1806 til Agerskov i Sønderjylland, hvor han døde 22. Juli 1838, næsten 69 Aar gl. Hans første Hustru, *Karine Sophie Rossouw*, der var Enke efter en Mand, som hed Schrøder, døde her i Skjoldborg 14. Oktober 1804, 46 Aar gl., efter 3 Ugers Mavesygdom. Hun var 11 Aar ældre end Aagaard, og han giftede sig med hende allerede 1796, to Aar før han fik Embede. Ved vestre Side af Skjoldborg Kirkes Vaabenhus er hendes Grav. En smuk Sandsten paa en muret Sokkel er rejst paa Graven, og paa en i Sandstenen indsat Blyplade staar hendes Navn og Dødsdag. Hun var født i København.

Efter at Aagaard var bleven Præst i Agerskov, giftede han sig med *Ingeborg Schack* fra Harrisgaard i Brede Sogn (Sønderjylland). Hun var født 10. Februar 1772 og døde 19. September 1838, syv Maanedes efter Præstens Død. Hendes Fader hed Niels Schack og boede paa Harrisgaard. Aagaard blev 1817 Ridder af Dannebrog og 28. Januar 1829 udnævnt til Provst. Han har udgivet to Beskrivelser af historisk topografisk Indhold. 1802 udkom en "Beskrivelse over Thy" og 1815 en "Beskrivelse over Tørning Len". Den førstnævnte Beskrivelse giver et interessant Billede af Forholdene her i Thy omkring ved det 19. Aarhundredes Begyndelse, og den sønderjydske om Tørning Len behandler indgaaende Sprogforholdene i Sønderjylland ved denne Tid, og Aagaard har en klar Forstaaelse af, at det danske er i høj Grad tilsidesat og vanrøgtet. I Biografisk Leksikon findes et Billede af Knud Aagaard, velsagtens efter et Miniaturemaleri. Dette Billede viser, at han har været en smuk Mand med et fint, klogt Ansigt. Under hans Ophold i Skjoldborg indtraf to Begivenheder, som sikkert har vakt Røre i Sognet og givet Anledning til megen Omtale.

I Kirkebogen læser vi, at "1801, den 2den December, blev begravet Jørgen Kusk og Hustru Karen Jakobsdatter, som begge døde den 25de Novbr. og var omtrent 30 Aar. Begge havde af Vaade tilsat Livet, idet de om Natten mellem den 24de og 25de vilde paa en fladbundet Baad sætte over Krudals Aaen (mellem Aas og Møgelvang) fra S. Skjoldborg til Aas, hvor de boede. Paa den Tid stod Vand over Kæret, og Baaden er formodentlig kæntret, idet Baadshagen, hvormed Manden har staget, er bleven siddende fast i Aabrinken".

Den anden Begivenhed skete et Par Aar senere. Aagaard skriver i Kirkebogen, at 1803, den 13. November, begravet Ungkarl og Matros Niels Larsen, som blev ihjelslaget den 2. Novbr. af Peder Høj ved Bakgaarden; han var 39 Aar gl. Ved Rettergangen i dette Drab blev Høj frikendt for Mord og døde siden i Helligsø Fattighus.

7. *Jens Kraft Pontoppidan*. Præst i Skjoldborg-Kallerup fra 3. Oktober 1806 til 6. December 1820. Han hørte til en gammel Præsteslægt, hvoraf enkelte Medlemmer kan følges helt tilbage til Reformationstiden, og flere har været højt begavede Mænd, som til Tider har været landskendte Dygtigheder, ikke alene som Præster, men ogsaa i andre Stillinger. Navnet Pontoppidan, der er Latin og betyder Broby, stammer fra Broby paa Fyn, hvor Jens Kraft Pontoppidans Oldefar Dines Hansen var Præst fra 1667 til 1701. Dennes Sønner antog Navnet "Pontoppidan" efter Hjemstedet Broby.

Jens Kraft Pontoppidan var Søn af Professor *Johan Ludvig Chr. Børgesen Pontoppidan*, der havde været Professor ved Sorø Akademi og fra 1779 til 99 Sognepræst ved Budolphi Kirke i Aalborg og tillige Stiftsprovst. Hans anden Hustru *Onse Marie*

Jensdatter Kraft var Moder til Jens Kraft Pontoppidan. Hun var Datter af matematisk Professor i Sorø Jens Kraft. En Broder til Stiftsprovsten hed *Dines Børgesen Pontoppidan* og var Præst i Lundum-Hansted ved Horsens fra 1773-91. Han var gift med *Birthe Marie Sidenius*, der var Datter af Provst *Isak Abrahamsen Sidenius* paa Falster, der var født i Jemteland i Norge, og om hvem det hedder hos Wiberg, at han ”var dygtig, men streng, til sine Tider munter og spøgefuld. De fattiges Patron.. Var at træffe i sit Kammer, undtagen naar han havde Tækkemænd, da laa han paa Taget for at hjælpe dem; ligeledes morede det ham at fange Mus og stoppe Musehuller”. En Søn af det sidstnævnte Ægtepar hed *Børge Pontoppidan* (Fætter til Jens Kraft Pontoppidan), han var Præst i Damsholte paa Møn og var gift med *Mette Marie Jansen*, en Datter af Biskop Jansen, Aalborg, hvis Hustru var Datter af den berømte Regnemester H. C. Cramer. En af Børge Pontoppidans Sønner var Præsten *Dines Pontoppidan* i Randers, gift med *Birgitte Christine Marie Oxenbøll*. I dette Ægteskab var der 10 Sønner og 6 Døtre, og af disse Børn skal nævnes to af vore mest berømte Læger, nemlig *Erik* og *Knud Pontoppidan*, Præsten *Morten Oxenbøll Pontoppidan* og Forfatteren *Henrik Pontoppidan*, der lever endnu.

Vi vil saa gaa tilbage i Tiden og se lidt paa Slægtens ældre Generationer. Jens Kraft Pontoppidans Bedstefader hed *Børge Dinesen Pontoppidan*, og var en af dem, der latiniserede Fødebyens Navn Broby og kaldte sig Pontoppidan. Han var Præst i Torkildstrup paa Falster fra 1740-1758 og var gift med *Magdalene Sophie Leegaard*.

Oldefaderen hed *Dines Hansen* og var Præst i S. Broby fra 1667-1701. Han var to Gange gift, først med *Dorthea Alexandersdatter*, senere med *Mette Jensdatter Lucoppidan*. Hun var Datter af Præsten *Jens Magnusen Haasum* af Landet (Taasinge), og han var Søn af *Magnus Jensen*, der var Præst i Haasum-Ramming og havde 21 Børn med 3 Hustruer. Magnus Jensens Far var Præst i Voer-Sødring, Randers Amt, og hed *Jens Magnusen Randers*; hans Far var *Rektor* i Randers paa Reformationstiden.

Tipoldefaderen hed *Hans Mikkelsen* og var Præst i Longelse-Fuglsbølle fra 1594 til noget ind i det 17. Aarhundrede, gift med *Pernille Hansdatter*. Mandslinien kan saa ikke føres længere tilbage. Hendes Slægt kan derimod følges endnu flere Slægtled tilbage. Hun var Datter af Præsten *Hans Lauritsen* i Kirkeby-Lunde (Fyn), der var født ca. 1560 og døde 1619. Det hedder om ham, at ”han var en god Stemme for denne Kirke (Menighed) og er en god Lærer”. Hendes Bedstefar var Provsten *Laurits Jespersen* i Espe-Vantinge (Fyn). Han var født 1522 og døde 1604, var to Gange gift, anden Gang med *Sara Christensdatter* af Fraugde, Datter af Præsten *Christen Christensen*, der vistnok var den første lutherske Præst i Fraugde. Provsten Laurits Jespersens Far skulde iflg. Wiberg enten være Bonden *Jesper*

Lauritsen i Aaby eller Præsten *Jesper Nielsen* i V. Aaby-Aastrup, hvilken sidste var den første lutherske Præst der og nævnes 1538. Slægten Pontoppidan kan saa vist ikke føres længere tilbage.

Vi vender saa tilbage til Skjoldborgpræsten Jens Kraft Pontoppidan. Han var født i Sorø 1773, døbt 9. Debember, Student fra Aalborg Skole 1792 og teologisk Kandidat 1793 med Karakteren *haud*, blev derefter Hører i Aalborg samme Aar, Præst i Vang 30. Maj 1800 og ordineret til Præst 28. August 1800. Første Gang gift 9. August 1800 med *Anna Dorthea Obel*, Datter af Præsten Hans Jørgen Olsen Obel i Gudum-Vorde. Hun døde efter kun to Aars Ægteskab 11. Juni 1802 uden Børn. Den 24. Oktober 1805 giftede han sig med Byfogeddatteren *Mariane Brøndlund* af Thisted. Med hende havde han 3 Sønner og 3 Døtre. 25. Februar 1815 fødtes Datteren *Ide Sophie*, 29. August 1817 *Dorthea Christine* og 23. September 1820 en Søn *Christian*. 21. April 1815 døde *Andreas*, 2¹/₄ Aar. En af Sønnerne, *Adrian Brøndlund Potoppidan*, der var født i Skjoldborg 16. April 1808, blev Præst i Hyllested og Rosmus 1858.

Jens Kraft Pontoppidan skrev en smuk og tydelig Haandskrift, og i de gamle Skole- og Fattigprotokoller har han indført alle Forhandlinger, men det er kun det forretningsmæssige; intet Sted røber han sin personlige Mening om Sagen. I hans Embedstid havde Fattigkommissionen mange Vanskeligheder med en sindssyg Kvinde, og det ser ud til at Præsten ved denne Lejlighed har taget noget haardhændet paa Sagen, men Tidens Tankegang var jo ogsaa dengang anderledes end nu. Sindssyge Personer betragtede man som ugudelige Mennesker, der var besat af Djævelen.

Medens Pontoppidan var Præst i Skjoldborg, havde vi den ulykkelige Krig 1807-14, Statsbankerotten 1813 og det store Prisfald paa Landbrugsprodukter. Det var en særdeles bevæget Tid.

Fra Skjoldborg flyttede han 6. December 1820 til Ørting og Falling i Aarhus Stift, og herfra blev han entlediget 21. April 1824 og døde i Ørridslev 1838 i December Maaned, kun 55 Aar gl.

Wiberg siger om ham, at ”Menigheden i Skjoldborg-Kallerup elskede ham som den nidkære Præst og begavede Taler”, men han hørte jo ogsaa til en begavet Slægt.

8. *Christian Frederik Heerfordt*. Præst i Skjoldborg 23. Maj 1821-28. Juni 1836. Han var født i Gentoft 10. Oktober 1791. Faderen hed Jacob Heerfordt og var Fuldmægtig, Moderen Antonie Frederikke Dahl. Heerfordt blev Student fra Roskilde Skole 1811 og Kandidat 1816 med Karakteren *haud*. Han blev først personel Kapellan i Søllerød 1818, og herfra kom han til Skjoldborg som Sognepræst. Allerede før han blev Student skal han have giftet sig med en norsk Dame *Marie Wærn Schwindt* der var født i Laurvig 1780 og døde i Skjoldborg 22. September 1829. Deres eneste Barn, *Ida Margrethe*,

døde 6. Oktober 1825, 13³/₄ Aar gl., og ligger ogsaa begravet paa Skjoldborg Kirkegaard. Disse to Grave, Moderens og Datterens, er nu ikke mere synlige paa Kirkegaarden; men de skal findes tæt vest for Pastor Aagaards Hustrus Gravsted og har for mange Aar siden været indrammede med fire lange firkantede tilhuggede Granitsten, som forlængst er borttagne, og skal efter gamle Folks Sigende være bleven benyttet i Sognet ved Opførelsen af en Kostald. En Kone har fortalt mig, at da hun gik i Skole (1849-56) var Gravstedet endnu bevaret, og Skolebørnene lagde jævnlig Blomster paa den lille Idas Grav.

Pastor Heerfordt skev en smuk og meget tydelig Haandskrift. Hans Forhold som Formand for Fattigkommissionen er omtalt i Aarvog 1908 pag. 15 f. og synes at tyde paa, at han har været noget haard mod de fattige og ikke bange for at rose sig af sin egen Offervillighed og Godgørenhed. Det var i den allerfattigste Tid, Heerfordt var Præst i Skjoldborg, Landbrugskrisen og de to Misvækstaar 1822 og 1826 ramte mange saa haardt, at de maatte gaa fra Hus og Hjem. En forlængst afdød Kone, som var 11 Aar, da Pastor Heerfordt flyttede til Selde, kunde godt huske ham, og hun fortalte, at han var en smuk Mand, middelhøj, fast og velbygget, skægløs, Haaret var mørkt og lidt krøllet, Ansigtet bredt med et venligt, men noget spodsk Smil om Munden. Han havde en forbavsende Evne til at faa Børnene i Skolen til at græde ved bestandig at gentage det samme i det uendelige som f. Eks.: Naar Marens Høns lægger 10 Æg og Anes 16, hvor mange Æg lægger saa Trines Høns? Han var meget paastaaelig; han kunde bl. a. godt blive ved at paastaa, at et Glas var et Krus. Naar han gik ud i Sognet eller til Kallerup, var han altid ledsaget af en stor hvid Puddel, der løb langt foran Præsten og meldte dennes Ankomst, i Regelen til stor Forfærdelse baade for Lærer og Børn i Kallerup Skole.

Ved en Visitats den 25. April 1824 skriver Biskop Jansen om Skolen i Skjoldborg: ”Jeg fandt mig aldeles tilfreds med Lærerens Flid og de unges Fremgang til forstandig Religions Kundskab”.

Om Pastor Heerfordt skriver konstitueret Biskop Stockholm følgende: ”Ved min Visitats den 30. September 1831 hørte jeg Stedets værdige Sognepræst Hr. Pastor Heerfordt prædike med Grundighed, Orden og et kristeligt Hjertes Varme. Ungdommen besvarede vel de den i Kristedoms Kundskab givne Spørgsmaal, og med Børnenes Fremgang havde jeg i det hele Aarsag til Tilfredshed. Embedsbøgerne fandt jeg i Orden. Herren forunde den duelige og retsindige Herrens Tjener fremdeles sin Velsignelse”.

1830 giftede Heerfordt sig igen. Hans anden Hustru var en Købmandsdatter fra Nibe; hun hed *Ane Margrethe Asp*, døbt 26. December 1808, og med hende havde han 3 Sønner og 3 Døtre: 22. Marts 1832 en Datter *Antonie Henriette Frederikke*, 17. Juni 1833 Tvillinger *Jacob Christopher* og *Christian Asp*, 22. Juli 1834 en Datter *Ida Maria Margrethe* og 13. Juni

1835 en Søn *Johannes Henrik*. Deres yngste Barn, formentlig en Datter, maa være født efter Bortrejsen fra Skjoldborg. Heerfordt blev 1836 forflyttet til Selde-Aasted i Salling, hvor han døde 1. Oktober 1841. Wiberg siger om ham, at han var ”alvorlig, samvittighedsfuld og dygtig”.

9. *Philip Michael Schlotfeldt*. Præst i Skjoldborg 10. September 1836-18. Februar 1851. Han var født i København 22. Marts 1809 og var Søn af Kaptejn i Hæren, senere Toldforvalter i Aabenraa C. R. M. Schlotfeldt og Anna Marie Dixen³). 1826 blev han Student fra Roskilde Skole og 1832 teologisk Kandidat med Karakteren ”laud”. 4 Aar efter blev han Præst i Skjoldborg, og 19. April 1837 blev han i Aalborg gift med en Vinkyppe-datter fra København *Frederikke Laurence Hald*. Med hende havde han 2 Sønner og 4 Døtre: 25. April 1838 født *Anne Marie*, død 1 Aar gl., 13. April 1839 *Anne Marie*, 5. Juli 1841 *Peter Hald*, 4. Oktober 1843 *Jacob Frederik*, 31. Oktober 1845 *Johanne Caroline Emilie* og 30. April 1848 *Elisa*. Sønnen Jacob Frederik blev Læge og døde i Everdrup 4. Oktb. 1913.

Det er saa længe siden, at Pastor Schlotfeldt levede her i Skjoldborg, at ingen nulevende kan huske noget om ham, men der har dog været fortalt Historier om denne mærkelige Præst, der sammen med en Gaardmand fra Sognet drev Hestehandel og selv rejste ned til Frankrig og solgte Hestene. Han var ogsaa en vældig Jæger, men han var meget nærsynet, og naar Jagtiveren rigtig var over ham, skød han undertiden efter mange Ting, som ikke kunde faa Betegnelsen ”Vildt”. Saaledes skød han engang efter en gammel Særling, der af Skræk for Præsten med Bøssen havde puttet sig ned ved et Markdige. Heldigvis for dem begge var Præsten saa daarlig en Skytte, at Skuddet, der var affyret paa nært Hold, slet ikke ramte Manden, der vrælende af Rædsel løb hen over Marken bort fra den fæle Præst, som vilde skyde Mennesker. Det var Mandens røde Toplue, som Præsten havde taget for Halen af en Ræv.

Schlotfeldt skrev en noget utydelig og gnidret Haandskrift med mange Krøller og Sving. 1851 flyttede han til Toxværd paa Sjælland, og her var han saa Præst til 15. September 1873, da han blev entlediget og flyttede til Hørsholm, hvorfra han rejste rundt og vikarierede for syge Præster. Han skriver selv derom: ”Efter min Entledigelse har jeg af levende Interesse hjulpet 12 Præster under deres Sygdom som Pastor vicarius i 1-6 Maaneder, men afslaaet 6 Anmodninger derom ”fordi vedkommende Præster vare krasse Grundtvigianere”. Pastor Schlotfeldt har formentlig været rettroende Rationalist. Hans særlige Liebhaber: Hestehandelen har ogsaa givet Anledning til, at han har skrevet en Afhandling om Danmarks Hesteavl. Hans Dødsaar har jeg ikke faaet oplyst, men han levede endnu 1882 i Hørsholm.

³ Elvius kalder hende Birgitte Gørlt.

10. *Godtfred Martin Quirin Christophersen*. Præst i Skjoldborg 18. Maj 1851-19. April 1859. Ogsaa Københavner af Fødsel. Han var Søn af Skolelærer Morten Christophersen og Hustru Mette Marie Mandra. Født 26. Maj 1815, Student privat 1833 og Kandidat 1840 med 3 haud. Det var ingen fin Eksamen, og vel sagtens af den Grund rejste han til Grønland som Missionær i Upernivik. Her opholdt han sig til 1846, da han blev Missionær og Seminarieførstander i Jacobshavn. Da han efter i over 10 Aar at have opholdt sig i Grønland blev Præst i Skjoldborg, synes det, at han med stor Nidkærlighed har grebet ind og søgt at ordne mange Forhold, og det ser ikke ud til, at han har faret med Lempe. Man kan se af de gamle Sogneraadsprotokoller, at han har været i Strid med Sogneraadsmedlemmerne, Beboerne i Sognet og særlig har været paa Nakken af Lærerne baade i Skjoldborg og Kallerup. Læreren i Skjoldborg, der var en ældre Mand, fik han engang i Samtalens Løb til at udtale, at han (Læreren) snart hverken kunde høre eller se, og denne vistnok ret umotiverede Udtalelse benyttede Præsten sig af og fik Læreren afskediget. Læreren i Kallerup, der selvfølgelig heller ikke burde gaa Ram forbi, blev tvunget til at antage en Hjælpelærer, skønt Embedet dengang var meget lille.

De gamle, som kunde huske Christophersen, har fortalt om ham, at han underviste Ungdommen nede i Præstegaarden, og flere har omtalt disse Undervisningstimer med Begejstring.

I Wiberg staar, at han 30. Marts 1841 giftede sig med *Laura Helene Harss*, der var Datter af Gartner paa Rygaard Henrik Harss og Hustru Cathrine Guldberg, og med hende havde han 2 Sønner; den ene, *Hans Nikolaj*, var født i Skjoldborg 7. August 1851, og den anden Søn maa være født i Grønland. Da han opholdt sig i Danmark i Begyndelsen af Aaret 1841, maa han først være rejst til Grønland i dette Foraar. Om Vinteren kunde han ikke rejse til Upernivik. Fra Skjoldborg flyttede Christophersen 1859 til Søndbjerg-Odby paa Thyholm, og her døde han 23. Marts 1875.

11. *Niels Bygum Krarup*. Præst i Skjoldborg 25. Juni 1859-1. August 1871. Han var født i Bedsted Præstegaard i Thy den 13. September 1821. Faderen var Sognepræst Jens Krarup, senere Stiftsprovst i Aalborg, Moderen hed Arnoldine Christine Wormslev og var en Præstedatter fra Viby ved Aarhus.

Niels Bygum Krarup var af gammel Præsteslæggt, der oprindeligt stammede fra Bønder. Slægten kan følges tilbage til Tipoldemors Bedstefar, som hed *Lars*, var Bonde og boede i Krarup, Tistrup Sogn, i Vardeegnen. En Søn af ham, *Chr. Larsen Krarup*, f. 1628, død 26. April 1711, ejede Vindum Overgaard i Viborgeggen fra 1700 til 1708. Han havde før ejet Herregaarden Mullerup i Sydøstfyn i 17 Aar. Det er ham, som tager Navnet Krarup efter sin Fødeby. En Broder til Chr. L. Krarup hed *Hans Larsen Krarup*, og hans Datter *Inger Hansdatter Krarup* var gift med

Hans Thomsen (Lange), der var Ejer af Vormarksgaard og døde 4. Marts 1699. En Søn af dem, *Christian Krarup*, var Student og ejede Dejbjerglund i Dejbjerg Sogn; han var født 1699 og døde 1769. Hans Søn, *Niels Bygum Krarup*, havde faaet Navnet Bygum efter sin Mor, der hed Constantia Nielsdatter Bygum. Han var Præst og Provst i Vejrum, født 1. Januar 1728, død 14. Februar 1799. En af hans Sønner var Stiftsprovsten *Jens Krarup*, som var Fader til Skjoldborgpræsten *Niels Bygum Krarup*. Denne blev Student fra Aalborg Skole 1838, teologisk Kandidat 1843 med laud, derpaa Huslærer hos Læge Hartz i Kalundborg, konstitueret som Lærer ved Aalborg Kathedralskole 22. April 1845, Adjunkt ved samme Skole 30. Oktober 1846 til han blev Præst i Skjoldborg. Den 11. November 1853 giftede han sig med *Jensine Nikoline Ravnborg*, med hvem han havde 3 Sønner, der var født i Aalborg; hun var Datter af Forpagter Michael Ravnborg og Hustru Marie Fangel, Vildmosegaard i Mov Sogn.

Krarup skrev en smuk og tydelig Haandskrift, og gamle Folk her i Sognet omtaler ham som en dygtig og særdeles veltalende Præst. Mest bekendt er hans uhyggelige Affære med nogle fjendtlige berusede Soldater under Krigen 1864. Præsten og hans Dreng gik en Dag paa Landevejen, og da der i det samme passerede et Køretøj, hvorpaa der sad nogle fjendtlige Soldater, skal Præstens Dreng have slaaet med Sten efter Vognen. Da Soldaterne bemærkede dette, standsede de Vognen, sprang ned paa Landevejen og satte efter Præsten med fældede Bajonetter. Denne løb, alt hvad han orkede, for at bjerge Livet og søgte at skjule sig i Todbøl Legathus, der ligger øst for Kirkegaardsdiget. De rasende Soldater stormede bagefter og ledte ivrigt efter Præsten, som stod skjult bag nogle ophængte Kvindeklæder i et Hjørne af en af Husets Stuer. Soldaterne fandt ikke Præsten, skønt de stak og stødte med Bajonetterne alle Vegne i Huset. Ogsaa gennem de Klæder, som Præsten havde skjult sig bagved, stødte en Soldat flere Gange sin Bajonet helt ind i Væggen, dog heldigvis uden at ramme Præsten. Derpaa styrtede Soldaterne ind i en Gaard, der laa i Nærheden, og her ledte de ogsaa efter Præsten og stødte til sidst deres Bajonetter gennem flere Senge. Da de ikke kunde faa Ram paa Præsten, tvang de Læreren til at følge med og beordre, at han skulde sætte sig op paa deres Vogn, og nu kørte de, alt hvad Remme og Tøj kunde holde, sydpaa ad Landevejen, og den arme Degn, der ikke engang havde faaet sin Frakke paa, maatte følge med. Da de naaede Visby Hede, sagtede de Farten noget, og her sprang Degnen af Vognen og erklærede, at han ikke vilde med længere, enten saa det gik op eller ned. Tyskerne lod ham løbe med en velment Opfordring til at begive sig hen til det Sted, hvor ingen frøs, selv om de gerne fryse vilde.

Saaledes endte Præstens og Degnens uhyggelige Eventyr, men mest alvorligt havde Sagen dog stillet sig for Præsten.

Bag efter kunde man vel nok sige, da det hele forløb uden at der skete nogen Ulykke, at ”havde det regnet stærkt paa Præsten, var der ogsaa faldet Dryp paa Degnen”.

Fra Skjoldborg flyttede Pastor Krarup til Maarslet ved Aarhus, og her var han Præst til 31. December 1891, da han søgte sin Afsked og flyttede til København, hvor han døde den 17. Oktober 1893.

12. *Hans Dons Langballe*. Præst i Skjoldborg 23. December 1871 til 1875. Født 29. December 1826 i Grundfør Mølle ved Aarhus, Søn af Kammerraad Niels Langballe, der var Ejer af Hovedgaarden ”Dronningborg” ved Randers; Moderen hed Christine Frederikke Hansen; han blev Student fra Aarhus Skole 1844, gik frivillig med i Krigen 1848-50, blev Løjtnant i Infanteriet 20. Juni 1850 og 1854 teologisk Kandidat med Karakteren ”laud”. Den 22. November 1862 blev han personel Kapellan i Langaa, fra 13. Marts 1863 til 11. Juli 1868 Kapellan i Ørbæk. Tre Aar derefter blev han Præst i Skjoldborg, og i Slutningen af 1875 flyttede han til Udby ved Holbæk. Han søgte sin Afsked som Præst 5. Juni 1890 og døde i København 31. Januar 1910. Pastor Langballe var en høj spænstig Mand med stram militær Holdning. Ogsaa naar han prædikede, stod han fuldstændig ret paa Prædikestolen og bevægede kun Læberne. Han var ugift.

13. *Sophus Holm* blev Præst i Skjoldborg 3. Marts 1876. Han var en Præstesøn, født 5. Marts 1837 i Ronæs (Ærø). Faderen hed Claus Holm og var tilsidst Præst i Udby (Fyn), og Moderen var Elisabeth Regensdorff. Sophus Holm blev Student fra Kolding Skole 1856 og Kandidat 1862 med laud. Han blev samme Aar Huslærer hos en Præst paa Laaland, hvor han opholdt sig, indtil Krigen 1864 udbrød. Han deltog saa i Krigen, først som Menig, senere som Løjtnant. Fra Krigens Tid er Holm bekendt som en modig Soldat, der engang, da man skulde have en meget farlig Rekognoscering, frivilligt meldte sig, og da han havde udført det vanskelige Hverv, slap han uskadt tilbage til sin Afdeling.

Efter Krigens Slutning var han Privatlærer, men paa Grund af en Øjensygdom maatte han opgive Lærergerning og vendte saa tilbage til Hæren som Officer. 19. Marts 1870 blev han Kapellan i Østrup-Hjadstrup paa Fyn, og 11. Maj 1871 fik han sin Afsked som Officer i Hæren.

Som Sognepræst i Skjoldborg lod han i 1876 opføre en ny Præstebolig. Holm var en særdeles frisindet Mand, som ikke brød sig om at optræde med Præsteværdighed. Han samlede gode Venner og Meningsfæller hos sig uden Hensyn til deres økonomiske Forhold, og ved en hyggelig Pibe Tobak drøftedes Tidens brændende Spørgsmaal. Hos Holm var en af Sognets fattigste Husmænd mindst lige saa

velkommen i Præstegaarden som de rige og ansete Gaardmænd, hvad der i et Pastorat med saa udprægede aristokratiske Fornemmelser som Skjoldborg og Kallerup vakte ikke ringe Uvilje og medførte, at mange af Sognets Spidser ikke kunde fordrage Pastor Holm. Dette Forhold bidrog maaske ogsaa noget til, at Præsten arbejdede sig ind i en irriteret Sindsstemning, og da det første Provisorium 1877 blev udsendt af Regeringen, kom Pastor Holm i en saa ophidset Stemning, at han i Kallerup Kirke den 22. April 1877 holdt en Prædiken, hvori han med skarpe Ord betegnede Provisoriet som Grundlovsbrud og tillige udtalte fornærmelige Ord mod den daværende Konge i Danmark.

Mærkeligt nok holdt han ikke den samme Prædiken i Skjoldborg Kirke, og det blev ogsaa Folk fra Kallerup, der bragte den ubesindige Præst i Ulykke. De meldte ham til Politiet, og allerede den 30. April blev han suspenderet fra sit Embede. Der blev saa nedsat en Provsteret, og Præsten blev indlagt til Observation paa Aarhus Sindssygeanstalt, hvorfra han efter 5-6 Ugers Ophold blev udskrevet, og Overlægen betegnede ham som tilregnelig. Provsteretten var særdeles haard imod Pastor Holm. Det ser sært ud, at hans Embedsbrødre idømmer ham en Straf, der er mindst tre Gange større, end Straffeloven giver Anvisning paa. Loven nævner 3 Maaneders simpelt Fængsel, men Provsteretten dømmer Holm 17. August 1877 til Embedsfortabelse og 8 Maaneders Forbedringshus. Heller ikke hos den høje gejstlige Institution ”Landemodet”, hvor Biskoppen førte Forsædet, var der nogen Barmhjertighed med den ulykkelige Præst. Man stadfæstede simpelthen den haarde Dom. Ved denne Lejlighed, umiddelbart før Landemodet tog Stilling til Sagen, indsendte Holm et Forsvarsindlæg, der viste, at han var et klart Hoved, der forstod at forsvare sin Sag. Her nyttede det imidlertid ikke noget. Provsteretten og Landemodet vilde have Præsten i Tugthuset. Saa gik Sagen til Højesteret, og da Sundhedskollegiets Læger fik Rede for Præstens Forhold, afgav de en Erklæring, der gik ud paa, at Præsten havde været nærmest sindssyg og derfor utilregnelig den Dag, han i Kallerup Kirke havde udtalt sig fornærmeligt mod Landets Konge. Ved Højesterets Dom af 25. April 1878 blev Holm frifunden; han blev saa ikke afsat fra sit Embede, men entlediget med en Smule Pension den 14. Juni 1878.

Saa var Pastor Holm færdig i Skjoldborg. Han rejste til Bindslev, hvor han i en lang Aarrække var Møller, og her oppe i det nordlige Vendsyssel kom han særlig i Forbindelse med den daværende berømte Præst i Vejby Pastor Henriksen, der ud fra et grundtvigiansk Standpunkt havde samlet en i sin Tid stor Menighed, som havde sin egen Trosbekendelse og nogle ret ejendommelige Meninger, særlig om

Undervisning og Opdragelse.⁴) Denne Menighed viden om fra samledes Søn- og Helligdage i den lille Vejby Kirke, og efter Tjenesten fulgte mange af Kirkegængerne med Præsten hjem, og her opvartede Præstens Søstre, der holdt Hus for ham, med alt, hvad Huset formaaede. Saa drøftede man mange underlige Spørgsmaal, men alt, hvad Pastor Henriksen fremførte, blev af hans Venner anset for at være urokkelige Sandheder, og var der nogen, som ikke lydigt bøjede sig for Præstens Autoritet, betragtedes det som ”værende udenfor Livet”; det vil sige: det aandelige Liv, som Henriksen og hans Venner levede og ejede i Fællesskab.

Henriksens Trosbekendelse lød saaledes: ”Jeg forsager Kejseren og alt, hvad Kejsereis er. Jeg tror paa Alfader, paa Kongen og den danske Folkeaaand”. Foruden den saakaldte ”danske Trosbekendelse” paastod man, at ”Vorherre var en dansk Mand”, og at ”Henriksen var den eneste Præst i Landet, der rigtig kunde aflægge et aandsbaaret Vidnesbyrd”.

Pastor Henriksen i Vejby var en daarlig Taler, og saa talte han saa overordentlig langsomt. For ligesom at udfylde de lange Mellemrum mellem de enkelte Sætninger, indskød han jævnlig den Bemærkning: ”Det var endda godt, jeg fik det sagt”, og saa sagde han hele Tiden ”ja”, baade i Tide og i Utide. I en Prædiken i Vejby Kirke talte jeg engang 81 Jaer, og jeg er sikker paa, at Prædikenen ikke indeholdt 81 Sætninger. Der var noget saa uendeligt drævende og kedsommeligt over hans Tale. Degnen sov i Regelen under Prædikenen, adskillige andre faldt ogsaa i Søvn, men hans Venner sad med straalende Øjne og halvaaben Mund og ligesom slugte de aandelige Guldkorn, som Aanden gav Pastor Henriksen at udsige.

Det var et mørkt og sygeligt Livssyn, som Henriksen efterhaanden tilegnede sig, en Slags grundtvigiansk Pietisme, og saa maa ogsaa nævnes det mærkelige, at han fandt paa, at Gud ikke var alvidende. Særlig beskæftigede han sig med det i Bibelen omtalte Gyldenaar, som han mente var nær forestaaende. Hans Mening om Oplæring og Undervisning var ret ejendommelig. Ingen skulde lære noget, som der ikke var Brug for i Øjeblikket. Aanden gav det hele baade Læsning, Skrivning og Regning, naar dens Tid kom. Ingen maatte foregribe Aandens Gerning. Derfor var ”Tvangsskolen (Folkeskolen) en forbandet Hule”, som en af Henriksens Tilhængere engang sagde til mig. Folkeskolen forkvaklede Børnene og ødelagde Aandens Arbejde. Børnene skulde kun lære, hvad de selv ønskede. Al Tvang skulde banlyses i Skolen.

Da Pastor Holm kom til Bindslev, blev han en af Pastor Henriksens ivrigste Tilhængere, og han fandt ud af, at Gyldenaaret vilde komme 1888, og den

Tanke gik Henriksen omsider med til efter først at have stillet sig tvivlende og sagt: ”Det ved Holm ikke, og det ved Vorherre heller ikke”.

⁴ Da Pastor Henriksen i sin Tid var kendt af mange her i Thy, medtages omstaaende Meddelelser om ham.

Holm blev gift med en af Pastor Henriksens Søstre, og til sidst boede han i Vraa lige over for Højskolen, hvor han sad til Leje hos en Lærerenke.

For mange Aar siden traf jeg tilfældig Pastor Holm da jeg var kommen til Vraa for at besøge den nævnte Lærerenke, hvis afdøde Mand var min Slægtning. Enken var ikke hjemme, men da Dørene ikke var lukkede, formodede jeg, hun maatte være i Nærheden, og jeg gik derfor ind i Naboeligheden for at spørge efter hende. Her traf jeg Pastor Holm, som udspurgte mig meget om Folk i Skjoldborg og Kallerup, men jeg kunde forstaa, at han ikke var velvillig stemt overfor Kalleruperne. Det var jo ogsaa dem, som havde meldt ham til Politiet. Pastor Holm var en smuk gammel Herre med et venligt og tiltalende Væsen. Hans hvide Haar viste, at Livets haarde Storme ikke var gaaet spurlost hen over hans Hoved. Kort Tid efter døde Pastor Holm.

Hermed slutter saa Skjoldborg Præstehistorie. Siden Holms Bortrejse har *Bagger*, *Elmquist*, *Momme* og *Kjær* været Præster i Skjoldborg. Den sidste rejste bort 1921.

(Historisk Årbog for Thisted amt 1934, side 460-483)